

Vaše magnificence, spectabilis, Vážený čestný doktorande, vážené dámy a pánové,

Erazim Kohák se narodil v roce 1933 v Praze Miloslavu a Zdislavě Kohákovým. Jeho otec byl sekretářem akademické Ymky, národní socialista, parlamentní stenografista, za války v odbojové skupině PVVZ, maminka učitelka, rovněž činná v Ymce a v odboji. Oba za války věznění, v březnu 1948 emigrovali nejprve do Německa, později do Spojených států, jeho otec pracoval v rozhlase Svobodná Evropa, vykonával funkci ředitele. V nepřítomnosti v 50. letech odsouzen k trestu smrti, už nikdy Československo, které miloval, nenavštívil.

Erazim Kohák vystudoval filosofii a teologii na předních amerických univerzitách, stal se profesorem na univerzitě v Bostonu. Už jako student se rozhodl, že vedle vystudování filosofie a teologie zůstane Čechoslovákem v Masarykově smyslu – proto bychom ho měli spíše nazývat československým filosofem a československým demokratem, než jen českým filosofem a českým demokratem. V roce 1992 s Pavlem Tigridem, slovenskými demokraty a dalšími výraznými osobnostmi zorganizoval velkou česko-slovenskou petici za uspořádání referenda o rozdělení nebo spíše udržení Česko-slovenska. Sebrali asi 2 milióny podpisů, ale Václav Klaus a Vladimír Mečiar a jejich strany k tomu nepřihlédli. Také si už ve studentských letech uložil praktický úkol: když napíše knihu anglicky, napíše i knihu česky, když napíše článek anglicky, napíše i článek česky – a lze vysledovat v jeho bibliografii, že závazek dodržel. Dokonce v tom pokračoval i po roce 1989, kdy se vrátil do republiky, kdy většinu knih, které napsal česky, následně přeložil do angličtiny a vydal ve Spojených státech.

- 1) Překládal českou filosofii do angličtiny a to i tu filosofii, vůči níž měl kritický odstup. *Masaryk on Marx* (vybrané části Masarykovy *Otázky sociální*), Rádlovu *Útěchu z filosofie* (kritický odstup), Patočkovy *Tělo, společenství, jazyk, svět, Úvod do fenomenologické filosofie* a *Kacířské eseje*. Také přeložil vybrané studie, které se staly součástí anglické knihy *Jan Patočka: His Thoughts and Writings*, kterou začal psát v roce 1977 a signální výtisk obdržel 17. listopadu 1989. Do angličtiny rovněž přeložil z francouzštiny Ricoeurovy studie týkající se přírody a svobody vůle.
- 2) Fenomenologie, zejména Husserlova fenomenologie jako přísné a přesné uvažování o světě a vědomí, které vychází z fenoménů, v nichž se nám věci a svět dávají a otevírají, ale uvažuje také o sdílených strukturách hodnot a smyslu, prostřednictvím nichž svět vidíme, zakoušíme, hodnotíme a jednáme v něm. Kohákovo vlastní fenomenologické myšlení je obsaženo v *Idea and Experience*. Jeho fenomenologie se prolíná s hermeneutikou porozumění a čtení smyslu přírody, lidského světa i dějin a se stěhováním metafor, ovšem se značným odstupem od Heideggerovy existenciální, jak Kohák říká hlubinné, hermeneutiky, kterou považuje za zavádějící a temnou, v tomto smyslu má také odstup od Patočkova myšlení v těch momentech, kdy Patočka navazuje na Heideggerovo ontologické myšlení, což je částečně v *Úvodu do fenomenologie* a zejména v 6. „válečném kacířském eseji“ a v *Co jsou Češi?*. Rozumí si s Patočkou tam, kde rozvíjí Masarykovo a Husserlovo myšlení, je mu blízká a subjektivní fenomenologie 60. let, zejména *Tělo, společenství, jazyk, svět*. Podnítil překlad stěžejního Husserlova díla *Ideje k čisté fenomenologii*.
- 3) Česká a československá filosofie: Kohák navazuje zejména na Masaryka, který je pro něj Prvním filosofem, Druhým filosofem je pro něj Patočka. Návaznost na Masaryka je patrná v mnoha oblastech: v důrazu na srozumitelnost, praktičnost, pracovitost, na etické zásady, kterými bychom se měli řídit ve filosofii i ve veřejném životě. Také Masarykovo pojetí humanitní demokracie je pro něj inspirací i závazkem. Masaryka si váží pro vycházení z pozitivismu, v němž vidí příklad věcného, střízlivého,

osvícenského filosofování. Kritičtější vztah má k Rádlovi pro větší náklonnost k myšlení romantickému. Opozici osvícenského a romantického myšlení sleduje i ve sporu Masaryk x Pekař, Kant x Hegel, Husserl x Heidegger a v Patočkově myšlení samém. Polemizuje s Patočkovou kritikou Masaryka, zejména s Patočkovou studií *Pokus o českou národní filosofii a její nezdar*

- 4) Etika: Člověk, dobro a zlo, správné a nesprávné myšlení a jednání, pravda a lež, ale zároveň pestrost a diverzita přírody i pestrost a diverzita kultury a myšlení. Člověk má hledat smysl, má se snažit myslet a mluvit pravdivě, rozhodovat správně. Hledání, rozhodování i jednání není jednou pro vždy dané, ale je celoživotním úsilím a procesem. Jako Platónův Sókrates soudí: „Nezkoumaný život nestojí za to, aby byl žit.“ Po Masarykově vzoru je přesvědčen, že člověk je za své myšlení i jednání odpovědný. Člověk má mít odvahu veřejně vystoupit s určitými názory a otázkami, i když s ním většina nesouhlasí nebo je proti. V tomto smyslu byl kritický v mnoha směrech k našemu polistopadovému vývoji, zejména vůči ekonomickému liberalismu Václava Klause, ale také vůči některým důrazům Václava Havla – zvláště v podpoře americké zahraniční politiky. Veřejně kladl srozumitelné otázky: Budou lidé lepší, když jim budeme na hlavu házet bomby? Podaří se nám rozšířit demokracii hlavními tanků a na křídlech bombardérů? Praktická denní a politická etika: reagoval na to, co viděl okolo sebe a mnoho věcí pro něj bylo neznámých a překvapivých, protože se vrátil po 42 letech strávených v Americe. Po jedné televizní debatě, v níž vystupoval společně s Václavem Klausem, mu Václav Klaus řekl: Na vás je vidět, že jste tu nežil. Erazim Kohák mu odpověděl: A na vás je zase vidět, že jste nežil v demokracii.
- 5) Ekologie. Kohákova etika je zejména ekologickou etikou. Hlavním ekologickým dílem je *Zelená svatozář* – nazývá ji ekologickou gramatikou – jde mu o přiblížení základních ekologických koncepcí, včetně biocentrické, hlubinné, či Schweitzerovy úcty k životu. Základní teze: Člověk je mocný a měl by se uskromnit, on sám to dělá i prakticky – navazuje na Vavrouškovu koncepci dlouhodobě udržitelného rozvoje..
- 6) Politická filosofie navazuje na Masarykovo demokratické myšlení, ale také na americký pragmatismus, transcendentalismus a personalismus. Zdůrazňuje diskusi, rovnost podmínek, férovou argumentaci, kritické přezkoumávání vlastních pozic i pozic protivníka. U každé filosofie se ptá: Z čeho vychází? Na čem je založena? K čemu vede? Pojetí vyspělé či dospělé demokracie, která je náročná a klade na nás intelektuální, morální i občanské nároky představil poprvé v *Průvodci po demokracii* a potom také ve studii *Svoboda, svědomí, soužití a Domov a dálava*. Dalo by se říci, že jeho politická filosofie je založená na křesťanském a kantovském pragmatismu. Pragmatismu ne v tom smyslu, že dobré je vše, co se osvědčí, ale v tom smyslu, že žijeme na planetě Země a měli bychom si uvědomit, že planeta Země je konečná, jak, co se týče jejího povrchu, tak co se týče jejich zdrojů a obyvatel a měli bychom tomu přizpůsobit naše myšlení i jednání. V některých bodech a důrazech na pluralitu a pestrost má blízko k Rortyho postmoderním konceptům, zejména ke konceptu liberální ironie a demokracie, jako našeho způsobu života, který však nelze opřít o žádné metafyzické základy, ani zabezpečit stabilním metafyzickým lešením.
- 7) Erazim Kohák obohatil česk(oslovenské) filosofické i politické myšlení a jednání, zasloužil se o česk(oslovenskou) demokracii a za to mu sluší vyjádřit naši vděčnost.